

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

21. aprill 2016*

Eelotsusetaotlus — Direktiiv 93/13/EMÜ — Artikkel 7 — Maksejõuetusmenetlust reguleerivad siseriiklikud normid — Tarbijakrediidilepingust tulenevad võlad — Tõhus õiguskaitsevahend — Lisa punkti 1 alapunkt e — Ülemäära suur hüvitussumma — Direktiiv 2008/48/EÜ — Artikli 3 punkt 1 — Krediidi kogusumma — I lisa I punkt — Kasutusele võetud krediidi suurus — Aastamäära arvutamine — Artikli 10 lõige 2 — Teabe esitamise kohustus — Uurimine omal algatusel — Karistus

Kohtuasjas C-377/14,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Krajský soud v Praze (Praha piirkonnakohus, Tšehhi Vabariik) 24. juuni 2014. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 7. augustil 2014, menetluses

Ernst Georg Radlinger,

Helena Radlingerová

versus

Finway a.s.,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: teise koja president M. Ilešič kolmanda koja presidendi ülesannetes, kohtunikud C. Toader (ettekandja), F. Biltgen, E. Jarašiūnas ja C. G. Fernlund,

kohtujurist: E. Sharpston,

kohtusekretär: ametnik M. Aleksejev,

arvestades kirjalikus menetluses ja 15. juuli 2015. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- E. G. Radlinger ja H. Radlingerová, esindaja: I. Ulč,
- Finway a.s., esindaja: L. Macek,
- Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek, J. Vlácil ja S. Šindelková,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja D. Kuon,

* Kohtumenetluse keel: tšehhi.

— Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,

— Euroopa Komisjon, esindajad: M. van Beek, G. Goddin ja K. Walkerová,

olles 19. novembri 2015. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada esiteks nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) artikli 7 lõiget 1 ja selle direktiivi lisa punkti 1 alapunkti e ning teiseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (ELT L 133, lk 66, ja parandused ELT 2009, L 207, lk 14; ELT 2010, L 199, lk 40; ELT 2011, L 234, lk 46, ja ELT 2015, L 36, lk 15), artikli 10 lõiget 2 ja artikli 22 lõiget 2 ning selle direktiivi I lisa I punkti.
- 2 Taotlus on esitatud E.G. Radlingeri ja H. Radlingerová (edaspidi „Radlingerid“) ning Finway a.s.-i (edaspidi „Finway“) vahelises kohtuvaidluses maksejõuetusmenetluses esitatud nõuete üle, mis tulenevad tarbijakrediidilepingust.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 93/13

- 3 Direktiivi 93/13 artikli 1 lõike 1 kohaselt on selle direktiivi eesmärk ühtlustada liikmesriikide õigus- ja haldusnormid, mis käsitlevad ebaõiglasi tingimusi müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingutes.
- 4 Kõnealuse direktiivi artikli 3 lõike 1 kohaselt loetakse lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat. Direktiivi artikli 3 lõikes 3 on märgitud, et „[selle direktiivi] lisa sisaldab soovituslikku ja mittetäielikku loetelu tingimustest, mida võib pidada ebaõiglasteks“. Asjaomase lisa punkti 1 alapunkti e kohaselt kuuluvad selliste tingimuste hulka muu hulgas tingimused, mille eesmärk või tagajärg on „ülemäära suure hüvitussumma nõudmine tarbijalt, kes ei täida oma kohustust“.
- 5 Direktiivi 93/13 artikli 4 lõikes 1 on ette nähtud:

„Ilma et see piiraks artikli 7 kohaldamist, võetakse lepingutingimuse hindamisel arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laad ning viidatakse lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele ning kõigile teistele kõnealuse või muu lepingu tingimustele, millest see sõltub.“

- 6 Selle direktiivi artikli 6 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglasel tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on [...] tarbijaga sõlminud, ei ole [siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].“
[Tsitaati on parandatud Euroopa Kohtus, kuna direktiivi eestikeelne tõlge on ebatäpne].

- 7 Nimetatud direktiivi artiklis 7 on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.

2. Lõikes 1 nimetatud vahendite hulka kuuluvad sätted, mille kohaselt isikud ja organisatsioonid, kellel on liikmesriigi õiguse alusel õigustatud huvi tarbijat kaitsta, võivad kooskõlas siseriikliku õigusega pöörduda kohtute või pädevate haldusasutuste poole, kes otsustavad üldiseks kasutamiseks mõeldud lepingutingimuste ebaõigluse üle ning võivad kohaldada asjakohaseid ja tõhusaid vahendeid, et lõpetada selliste tingimuste jätkuv kasutamine.

[...]“

Direktiiv 2008/48

- 8 Nagu on täpsustatud direktiivi 2008/48 artiklis 1, on selle direktiivi eesmärk ühtlustada tarbijakrediiti käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide teatavaid aspekte.
- 9 Selle direktiivi artikli 2 lõike 2 punkti a kohaselt ei kohaldata direktiivi muu hulgas järgmise suhtes: „krediidilepingud, mis on tagatud kas hüpoteegiga või muu võrreldava tagatisega, mida liikmesriigis tavaliselt kinnisvarale seatakse, või mis on tagatud kinnisvaraga seotud õigusega“. Kõnealuse direktiivi põhjenduses 10 on märgitud, et kuigi direktiiv määratleb sõnaselgelt enda kohaldamisala, võivad liikmesriigid sellest hoolimata kohaldada direktiivi sätteid küsimuste suhtes, mis ei kuulu direktiivi reguleerimisalasse.
- 10 Direktiivi 2008/48 põhjenduste 6, 7, 9, 19 ja 31 kohaselt on direktiivi eesmärk muu hulgas läbipaistvama ja tõhusama krediidituru loomine siseturul; täielik ühtlustamine tarbijakrediidi valdkonnas, et tagada kõikidele Euroopa Liidu tarbijatele nende huvide võrdselt kõrgetasemeline kaitse; tagamine, et kogu vajalik teave oleks krediidilepingus esitatud selgel ja arusaadaval viisil, et tarbija saaks teha kaalutletud otsuse kõikide faktide alusel ja oleks teadlik krediidilepingust tulenevatest õigustest ja kohustustest, ning tagamine, et tarbija saaks enne krediidilepingu sõlmimist adekvaatset teavet eelkõige krediidi kulukuse aastamäära (edaspidi „aastamäär“) kohta kogu liidus, mis võimaldab tal neid määrasid võrrelda.
- 11 Lisaks on direktiivi 2008/48 põhjenduses 43 eelkõige märgitud, et vaatamata aastamäära arvutamise ühtsele matemaatilisele valemile, pole asjaomane määr siiski kogu liidus täielikult võrreldav. Seetõttu on direktiivi eesmärk selgelt ja põhjalikult määratleda, milline on krediidi kogukulu tarbijale.
- 12 Direktiivi 2008/48 artiklis 3 „Mõisted“ on sätestatud:
- „Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

- g) „krediidi kogukulu tarbijale“ – kõik kulud, kaasa arvatud intress, lepingutasud, maksud ja mis tahes muud tasud, mida tarbija on kohustatud seoses krediidilepinguga maksma ja mis on krediidiandjale teada, välja arvatud notaritasud; krediidilepinguga seotud kõrvalteenuste kulud, eelkõige kindlustusmaksed, kuuluvad samuti nende hulka, kui krediidi saamiseks või krediidi saamiseks reklaamitavatel lepingutingimustel on lisaks kohustuslik teenuste osutamise lepingu sõlmimine;
- h) „tarbija poolt makstav kogusumma“ – krediidi kogusumma ja krediidi kogukulu summa tarbija jaoks;
- i) „[aastamäär]“ – krediidi kogukulu tarbijale, mis on väljendatud aastase protsendimäärana krediidi kogusummast ja sisaldab kohaldataval juhul kulusid, millele on osutatud artikli 19 lõikes 2;

[...]

- l) „krediidi kogusumma“ – krediidilepingu alusel kättesaadava krediidi ülemmäär või kogusumma;

[...]“

- 13 Direktiivi 2008/48 artikli 10, mis käsitleb krediidilepingus sisalduvat kohustuslikku teavet, lõike 1 esimeses lõigus nõutakse, et krediidileping koostatakse paberil või mõnel muul püsival andmekandjal. Selle artikli lõikes 2 loetletakse teave, mis tuleb krediidilepingus selgelt ja kokkuvõtlikult näidata. Sellesse loetellu kuulub muu hulgas:

„[...]“

- „d) krediidi kogusumma ja tingimused krediidi kasutusse võtmiseks;

[...]

- f) laenuintress, kõnealuse intressimäära kohaldamistingimused ja olemasolu korral esialgse laenuintressi suhtes kohaldatav indeks või baasintressimäär, samuti laenuintressi muutmise ajavahemikud, tingimused ja kord, ning juhul kui erinevates tingimustes kohaldatakse erinevaid laenuintresse, esitatakse eespool nimetatud teave kõigi kohaldatavate laenuintresside kohta;
- g) [aastamäär] ja tarbija poolt makstav kogusumma, mis on arvutatud krediidilepingu sõlmimise ajal; märgitakse kõik kõnealuse määra arvutamiseks kasutatud eeldused;
- h) tarbija poolt tehtavate maksete summa, arv ja sagedus ning vajaduse korral tagasimaksete sooritamise järjekord erineva laenuintressiga laenujääkide puhul;

[...]“

- 14 Direktiivi 2008/48 artikli 19 „[Aastamäära] arvutamine“ lõigetes 1 ja 2 on ette nähtud:

„1. [Aastamäär], mis võrdub kõigi nende tulevaste või olemasolevate kohustuste (kasutusse võetud krediit, tagasimaksed ja tasud) ajaldatud väärtusega ühe aasta kohta, milles krediidiandja ja tarbija on omavahel kokku leppinud, arvutatakse I lisa I osas sätestatud matemaatilise valemi abil.

2. [Aastamäära] arvutamiseks määratakse kindlaks krediidi kogukulu tarbija jaoks, millest arvatakse maha need tasud, mida tarbija on kohustatud maksma krediidilepingus sätestatud kohustuste rikkumisel, ning muud tasud (välja arvatud ostuhind), mida ta on kohustatud maksma seoses kauba ostmise või teenuse kasutamisega, olenemata sellest, kas tehingu eest tasuti sularahas või krediidiga.

Krediidi kogukulu tarbija jaoks sisaldavad krediidi tagasimakseid ja krediidi kasutusse võtmist kajastava konto halduskulusid, maksevahendite kasutamise kulusid nii tagasimaksete kui krediidi väljamaksete jaoks ja muid maksetega seotud tehingukulusid, välja arvatud juhul, kui konto avamine on vabatahtlik ja konto halduskulud on selgelt ning eraldiseisvalt märgitud krediidilepingus või mõnes muus tarbijaga sõlmitud lepingus.“

- 15 Direktiivi artikli 22 „Ühtlustamine ja käesoleva direktiivi sätete imperatiivsus“ lõikes 2 on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et tarbijatel on keelatud loobuda neile käesolevat direktiivi rakendavate või sellele vastavate siseriikliku õiguse sätetega antud õigustest.“

- 16 Kõnealuse direktiivi artikkel 23 „Karistused“ on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid kehtestavad eeskirjad karistuste kohta, mida kohaldatakse käesoleva direktiivi alusel vastu võetud siseriiklike õigusnormide rikkumise korral, ning võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Nimetatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.“

- 17 Direktiivi 2008/48 I lisa I osa sisaldab muu hulgas järgmist täpsustust:

„[...]

[Aastamäära] leidmiseks kasutatava baasvõrrandi ühel pool on aasta lõikes kasutusse võetud krediidi ajaldatud kogusumma ning teisel pool tagasimakse ja tasude ajaldatud kogusumma. [...]“

Tšehhi õigus

Maksejõuetusmenetlus

- 18 Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, et maksejõuetusmenetlust reguleerib seadus nr 182/2006 maksejõuetuse ja sellega seotud menetluste kohta (zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)), mida on muudetud seadusega nr 185/2013 (edaspidi „maksejõuetuse seadus“).
- 19 Selle seaduse kohaselt loetakse võlgnikku asjaomase seaduse tähenduses pankrotis olevaks muu hulgas siis, kui ta ei suuda täita oma rahalisi kohustusi rohkem kui 30 päeva jooksul pärast maksetähtaja möödumist. Võlgnik, kes ei ole ettevõtja, võib taotleda maksejõuetusmenetlust läbiviivalt kohtult, et tema olukord lahendataks kohustustest vabastamise teel. Kohustustest vabastamise lubamise eelduseks on esiteks see, et kohus tuvastab, et võlgnik ei tegutse pettuse eesmärgil, ja teiseks põhjendatud eeldus, et tagamata nõuded esitanud võlausaldajad saavad kohustustest vabastamise raames tagasi vähemalt 30% tunnustatud nõuetest. Asjaomases maksejõuetusmenetluses ei või kohus enne otsuse tegemist kohustustest vabastamise taotluse kohta kontrollida selle seaduse artikli 410 alusel omal algatusel ega võlgniku taotlusel nõuete kehtivust, suurust ega rahuldamise järjekorra küsimust, isegi kui tekib direktiividega 93/13 või 2008/48 seotud küsimusi.
- 20 Üksnes juhul, kui maksejõuetusmenetlust läbi viiv kohus on maksejõuetuse lahendamise kohustustest vabastamise teel heaks kiitnud, võib võlgnik esitatud nõuete vaidlustamiseks esitada täiendava taotluse, kusjuures kõnealune taotlus on siiski piiratud ainult täitmisele pööratavate nõuetega, mis ei ole tagatud. Lisaks võib võlgnik sellisel juhul tugineda nõude kehtivuse või summa vaidlustamise põhjendusena ainult nõude aegumisele.

Tarbijakaitse eeskirjad

- 21 Seaduse nr 40/1964, millega kehtestati tsiviilkoodeks (Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník), 31. detsembrini 2013 kehtinud redaktsiooni (edaspidi „tsiviilkoodeks“) artikkel 51a ja sellele järgnevad artiklid võtsid Tšehhi õigusesse üle direktiivi 93/13.
- 22 Tsiviilkoodeksi artikli 56 lõike 1 kohaselt ei tohi tarbijalepingud sisaldada tingimusi, mis hea usu põhimõtet rikkudes toovad endaga kaasa lepingupoolte õiguste ja kohustuste märkimisväärse tasakaalustamatuse tarbija kahjuks. Vastavalt nimetatud koodeksi artikli 55 lõikele 2 on tarbijalepingutes sisalduvad seda laadi tingimused tühised. Tsiviilkoodeksi artikli 56 lõige 3 sisaldab direktiivi 93/13 lisa eeskujul ebaõiglaste tingimuste näitlikku loetelu, milles puudub aga selle lisa punkti 1 alapunktis e viidatud tingimus, mille eesmärk või tagajärg on ülemäära suure hüvitussumma nõudmine tarbijalt, kes ei täida oma kohustust.
- 23 Direktiiv 2008/48 võeti Tšehhi õigusesse üle seadusega 145/2010, mis käsitleb tarbijakrediiti ja millega muudetakse teatavate seaduste algversioone (Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, edaspidi „tarbijakrediidi seadus“).
- 24 Selle seaduse artikli 6 lõikes 1, mis käsitleb krediidiandja kohustust tarbijat teavitada, on sätestatud:
- „[t]arbijakrediidileping sõlmitakse kirjalikult ja see sisaldab käesoleva seaduse lisas 3 loetletud teavet, mis on esitatud selgel, kokkuvõtlikul ja selgelt eristataval viisil. Asjaomase teavitamiskohustuse või kirjaliku vormi kohustuse täitmata jätmine ei muuda lepingut kehtetuks. [...]“
- 25 Tarbijakrediidi seaduse artikkel 8 näeb ette, et kui tarbijakrediidileping ei sisalda selle seaduse artikli 6 lõikes 1 ette nähtud teavet ja tarbija esitab krediidiandjale sellekohase vastuväite, siis eeldatakse, et tarbijakrediidilt arvestatakse intressi algusest peale lepingu sõlmimise ajal kohaldatava ja Tšehhi Riigipanga avaldatud soodusmäära alusel ning mis tahes kokkulepped tarbijakrediidi kasutamise muude tasude osas on kehtetud.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 26 Radlangerid sõlmisid 29. augustil 2011 äriühinguga Smart Hypo s.r.o. tarbijakrediidilepingu, mille alusel anti neile 1 170 000 Tšehhi krooni (CZK) (ligikaudu 43 300 eurot) suurune laen.
- 27 Laenu saamise eest kohustusid Radlangerid krediidiandjale esmalt tagasi maksma 2 958 000 CZK-d (ligikaudu 109 500 eurot) 120 kuumaksega. See summa sisaldas 10% suurust aastaintressi põhisummalt kogu krediidilepingu kehtivusaja jooksul, krediidiandjale makstavaid tasusid summas 585 000 CZK-d (ligikaudu 21 600 eurot), ja 33 000 CZK (ligikaudu 1200 eurot) suuruseid kulusid. Põhikohtuasjas kõne all oleva tarbijakrediidi aastamäär oli 28,9%.
- 28 Samuti kohustusid Radlangerid tasuma krediidiandjale lisaks seadusega ette nähtud viivisele lepingulist viivist 0,2% põhisummast iga selle summa maksmisega viivitatud päeva eest, maksetähtaja ületamisel rohkem kui ühe kuu võrra ühekordset leppetrahvi 117 000 CZK-d (ligikaudu 4300 eurot) ning ühekordse summa 50 000 CZK-d (ligikaudu 1850 eurot), mis pidi katma võlgnetava summa sissenõudmise kulud.
- 29 Viimaks jättis krediidiandja endale õiguse nõuda, et kõik võlgnetavad summad tagastatakse viivitamatult, juhul kui mõni kuumakse ei ole täielikult või tähtajaks tasutud või kui tuleb ilmsiks, et Radlangerid said asjaolusid tahtlikult varjates krediidiandjalt nõusoleku.

- 30 Nagu nähtub eelotsusetaotlusest, ei makstud Radlangeridele tegelikult mingit summat välja. Põhikohtuasjas käsitletavat krediiti kasutati kohtutäiturile varasemate võlgade tasumiseks, notaritasude maksmiseks ning laenuandjale krediidi kasutamise tasu, esimese kuumakse ja järgmistest kuumaksetest osa tasumiseks.
- 31 Finway, kellele Smart Hypo s. r. o. oli loovutanud oma nõuded Radlangeride vastu, teatas 27. septembril 2011 Radlangeridele, et kogu võlg – mis ulatus 2 873 751 CZK-ni (106 300 eurot) –, on muutunud viivitamatult sissenõutavaks, sest põhikohtuasjas kõne all oleva lepingu sõlmimisel vaikiti maha oluline teave. Finway väitel varjasid Radlangerid nimelt asjaolu, et nende vara suhtes on varem välja antud täitekorraldus summas 4285 CZK-d (ligikaudu 160 eurot).
- 32 Nimetatud äriühing kutsus 19. novembri 2012. aasta hoiatuskirjas Radlingere uuesti üles tasuma võlga, mis oli nüüdseks 3 794 786 CZK-d (ligikaudu 140 500 eurot), täpsustades, et tema nõue on muutunud viivitamatult sissenõutavaks, sest asjaomased isikud ei ole laenu korrapäraselt ja õigel ajal tagasi maksnud.
- 33 Radlangerid pöördusid 5. veebruaril 2013 Krajský soud v Plzni-sse (Pilseni piirkonnakohus), et see tunnistaks nad maksejõuetuks ja rahuldaks nende taotluse kohustustest vabastamiseks osamaksetena, sest nad ei suuda oma kohustusi täita ning neile heidetakse ette rohkem kui kolmekuulist maksetega hilinemist. Kõnealune taotlus edastati Krajský soud v Praze-le (Praha piirkonnakohus), mis on selle taotluse lahendamiseks territoriaalselt pädev kohus, ning asjaomane kohus tuvastas 26. aprilli 2013. aasta määrusega Radlangeride maksejõuetuse, määras pankrotihalduri ja palus võlausaldajatel esitada oma nõuded 30 päeva jooksul.
- 34 Maksejõuetusmenetluses esitas Finway 23. mail 2013 kaks täitmisele pööratavat nõuet, millest esimene oli hüpoteegiga tagatud nõue summas 3 045 991 CZK-d (ligikaudu 112 700 eurot) ning teine tagamata nõue summas 1 359 540 CZK-d (ligikaudu 50 300 eurot), mis vastas maksete tegemata jätmise eest ette nähtud leppetrahvile määraga algsest laenusummast 0,2% päevas ajavahemikus alates 23. septembrist 2011 kuni 25. aprillini 2013.
- 35 3. juulil 2013 tunnustasid Radlangerid nende nõuete täitmisele pööratavust, kuid vaidlustasid nõude summa põhjendusel, et põhikohtuasjas käsitletava lepingu tingimused on vastuolus heade kommetega.
- 36 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kinnitas 23. juuli 2013. aasta määrusega Radlangeride kohustustest vabastamise vastavalt solidaarsele tagasimaksegraafikule.
- 37 Radlangerid esitasid 24. juulil 2013 sellele kohtule täiendava taotluse, milles nad võlgnikena palusid tuvastada, et Finway esitatud nõuded on osaliselt või täielikult õigusvastased.
- 38 Seoses kõnealuse taotlusega märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et maksejõuetuse seaduse kohaselt on võlgnikul õigus vaidlustada ainult tagamata nõudeid, ja seda üksnes täiendava taotlusega ning vaid põhjusel, et nõue on aegunud või tagasi makstud.
- 39 Kuna põhikohtuasjas kõne all olev leping, mis on Finway esitatud nõuete aluseks, kujutab endast samal ajal nii tarbijakrediidilepingut direktiivi 2008/48 tähenduses kui ka müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingut direktiivi 93/13 tähenduses, tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtul küsimus, kas viimati nimetatud direktiivi sätetest tulenevad kohustused kehtivad ka maksejõuetusmenetlust läbiviiva kohtu jaoks, kellele on esitatud vastuväide krediidilepingust tulenevate nõuete suhtes.

- 40 Samuti on eelotsusetaotluse esitanud kohtul kahtlusi põhikohtuasjas kõne all olevas lepingus sisalduva aastamäära korrektsuse suhtes. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekib sellega seoses küsimus, millised summad arvas krediidiandja kasutusele võetud krediidi suuruse hulka direktiivi 2008/48 I lisa I punkti tähenduses, et arvutada välja aastamäär, võttes arvesse asjaolu, et krediidiga seotud kulud ja kaks esimest kuumakset arvati nimetatud krediidi summast kohe maha.
- 41 Lõpetuseks esitab eelotsusetaotluse esitanud kohus küsimuse selle kohta, kuidas peaks direktiivis 93/13 ette nähtud nõuetest tulenevalt hindama müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingu sellist tingimust nagu on kõne all põhikohtuasjas ja milles nähakse ette, et makse hilinemise korral võib krediidiandja nõuda, et võlgnik maksaks viivitamatult tagasi kogu asjaomase krediidi, sealhulgas krediidiandjale tulevikus makstava intressi ja tasud, leppetrahvi 0,2% algsest põhisummast iga viivitatud päeva eest ning kindlaksmääratud summas leppetrahvi 117 000 CZK-d (ligikaudu 4300 eurot), juhul kui hilinemine on pikem kui üks kuu.
- 42 Leides, et tema menetluses oleva kohtuvaidluse lahendus sõltub eespool viidatud liidu õigusnormide tõlgendamisest, otsustas Krajský soud v Praze (Praha piirkonnakohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas direktiivi 93/13 artikli 7 lõikega 1 ja direktiivi 2008/48 artikli 22 lõikega 2 või muude liidu tarbijakaitsealaste sätetega on vastuolus:
- a) maksejõuetuse seaduse käsitus, mis võimaldab kohtul kontrollida tarbijasuhetest tulenevate nõuete olemasolu, suurust või rahuldamisjärjekorda üksnes pankrotihalduri, võlausaldaja või (eespool nimetatud piirangute kohaselt) võlgniku (tarbija) esitatud täiendava taotluse alusel,
 - b) sätted, mis piiravad maksejõuetusmenetlust reguleerivate siseriiklike õigusaktide kontekstis võlgniku (tarbija) õigust taotleda kohtulikku järelevalvet võlausaldajate (kaupade tarnijate või teenuste osutajate) esitatud nõuete suhtes üksnes juhtumitega, mil on otsustatud lahendada tarbija maksejõuetuse seisund kohustustest vabastamise teel, ja selles kontekstis üksnes seoses tagamata nõuetega, kusjuures pädeva asutuse otsusega tunnustatud täitmisele pööratavate nõuete puhul piirduvad võlgniku vastuväited üksnes võimalusega väita, et nõue on lõppenud või aegunud, nagu on ette nähtud maksejõuetuse seaduse artikli 192 lõikes 3 ja artikli 410 lõigetes 2 ja 3?
2. Juhul kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, kas kohus on tarbijakrediidilepingust tulenevate nõuete kontrollimise menetluses kohustatud:
- a) võtma omal algatusel – isegi kui tarbija ei ole sellist vastuväidet esitanud – arvesse seda, et krediidiandja ei ole täitnud direktiivi 2008/48 artikli 10 lõikest 2 tulenevat teabe esitamise kohustust,
 - b) tegema siseriiklikust õiguses sätestatud järeldusi lepingutingimuste tühisuse kohta?

Kui vastus esimesele või teisele küsimusele on jaatav:

3. Kas eespool kohaldatud direktiivide sätetel on vahetu õigusmõju ja kas nende vahetu kohaldamise välistab asjaolu, et kohtu poolt omal algatusel täiendava menetluse alustamine (või, siseriikliku õiguse vaatenurgast, nõude lubamatu uus läbivaatamine võlgniku (tarbija) edutu vastuväite põhjal) riivab tarbija ja kauba tarnija või teenuste osutaja horisontaalset suhet?
4. Millist summat kujutab endast „krediidi kogusumma“ direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punkti d tähenduses ja millised summad on direktiivi 2008/48 I lisas sätestatud valemi alusel aastamäära arvutamisel hõlmatud mõistega „kasutusele võetud krediidi suurus“, kui tarbijakrediidilepingus nähakse formaalselt ette konkreetse rahasumma maksmine, kuid samal ajal lepitakse kokku, et niipea kui krediit välja makstakse, arvatakse sellest summast teatud ulatuses maha krediidiandja nõuded seoses krediidi andmise tasu ja krediidi tagastamise esimese (või mõne järgmise)

osamaksega, nii et sel viisil maha arvatud summasid ei maksta tarbijale ega tema pangakontole tegelikult kunagi välja ja need jäävad kogu ajavahemikul krediidiandja kasutusse? Kas nende tegelikult välja maksmata summade hõlmamine mõjutab aastamäära arvutamist?

Olenemata sellest, milline on vastus eelnevatele küsimustele:

5. Kas eespool nimetatud kokku lepitud hüvitussumma ülemäärase suuruse hindamisel direktiivi 93/13 lisa punkti 1 alapunkti e tähenduses tuleb hinnata kõigi leppetrahviklauslite kumulatiivset mõju, nii nagu need on kokku lepitud, olenemata sellest, kas võlausaldaja nõuab tegelikult nende täielikku täitmist, ja sellest, kas mõnda neist võib siseriiklike õigusnormide järgi pidada tühiseks, või tuleb arvesse võtta üksnes nende leppetrahvide summa, mida tegelikult nõutakse ja on võimalik nõuda?
6. Kas juhul, kui leppetrahvid loetakse ebaõiglaseks, on vaja jätta kohaldamata kõik need üksiktrahvid, mis üksnes koos käsitletutena andsid kohtule aluse järeldada, et hüvitussumma on direktiivi 93/13 lisa punkti 1 alapunkti e tähenduses ülemäära suur, või vaid mõned neist (ja sel juhul: milliste kriteeriumide alusel)?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 43 Esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 93/13 artikli 7 lõiget 1 ja direktiivi 2008/48 artikli 22 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, ja mis ei võimalda maksejõuetusmenetluses asja menetleval kohtul esiteks omal algatusel hinnata nimetatud menetluses esitatud nõuete aluseks olevate lepingutingimuste ebaõiglast laadi, ja teiseks annavad sellele kohtule õiguse kontrollida üksnes tagamata nõudeid, ja seda ainult nõuete aegumise ja tasumisega seotud väidete osas.
- 44 Direktiivi 2008/48 artikli 22 lõike 2 kohaselt tagavad liikmesriigid, et tarbija ei saa loobuda neile seda direktiivi rakendavate või sellele vastavate siseriikliku õiguse sätetega antud õigustest. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu otsusest ei nähtu aga, et Radlengerid on loobunud neile seda direktiivi rakendavate Tšehhi õigusnormidega antud õigustest. Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 40, järeldub sellest, et asjaomane säte ei ole esimesele küsimusele vastamisel asjakohane.
- 45 Mis puutub direktiivi 93/13 artikli 7 lõikesse 1, siis paneb see liikmesriikidele kohustuse tagada, et tarbijate huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.
- 46 Nende meetmete hulka peavad kuuluma sätted, mis võimaldavad tagada tarbijatele tõhusa kohtuliku kaitse, andes neile võimaluse esitada hagi vaidlusaluse lepingu peale, ka maksejõuetusmenetluses, ning seda mõistlikel menetlustingimustel nii, et tarbijate õiguste teostamise suhtes ei kehtiks tingimused, eelkõige tähtajad või kulud, mis muudavad direktiiviga 93/13 tagatud õiguste teostamise ülemäära raskeks või praktikas võimatuks (vt selle kohta kohtuotsus, 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, punkt 59).
- 47 Käesoleval juhul käsitleb esimene eelotsuse küsimus maksejõuetusmenetluse korraldust sellise kohtuvaidluse puhul, milles võlgnikust tarbija vaidlustab esitatud nõuete põhjendatuse.

- 48 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast ilmneb, et vastavat valdkonda reguleerivate liidu õigusnormide puudumisel tuleb liikmesriikide menetlusautonoomia põhimõtte alusel iga liikmesriigi siseriiklikus õiguskorras määrata pädevad kohtud ja kehtestada menetlusnormid nende kohtuasjade läbivaatamiseks, mille eesmärk on tagada üksikisikutele liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse. Sellega seoses ei tohi menetlusnormid nende kohtuasjade läbivaatamiseks, mille eesmärk on tagada üksikisikutele liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse, olla vähem soodsad kui meetmed, mida kohaldatakse siseriikliku õigusega reguleeritavate sarnaste kohtuasjade suhtes (võrdväarsuse põhimõte), ja need ei tohi muuta praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks liidu õigusega antud õiguste kasutamist (tõhususe põhimõte) (vt selle kohta kohtuotsus, 12.2.2015, Baczó ja Vizsnyiczai, C-567/13, EU:C:2015:88, punktid 41 ja 42 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 49 Seoses võrdväarsuse põhimõttega tuleb sedastada – nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 32 –, et Euroopa Kohtul ei ole mingit teavet, mis tekitaks kahtlusi põhikohtuasjas käsitletavate õigusnormide kooskõla suhtes selle põhimõttega.
- 50 Tõhususe põhimõtte kohta tuleb märkida, et iga juhtumit, mille puhul kerkib küsimus, kas mingi siseriiklik menetlusnorm muudab liidu õiguse kohaldamise praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks, tuleb analüüsida, arvestades selle normi kohta menetluses tervikuna, vastava menetluse kulgu ja eripära erinevates liikmesriigi ametiasutustes. Sellest hoolimata ei saa menetluste eritunnused kujutada endast elementi, mis võib mõjutada õiguskaitset, mis peab olema tagatud tarbijatele direktiivi 93/13 sätete alusel (vt selle kohta kohtuotsus, 10.9.2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, punktid 52 ja 53 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 51 Käesolevas asjas käsitleb esimese küsimuse punkt a sellise siseriikliku korra – nagu on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktides 19 ja 20 ning mis ei võimalda maksejõuetusmenetluses asja menetleval kohtul omal algatusel hinnata selles menetluses esitatud nõuete aluseks olevate lepingutingimuste võimalikku ebaõiglast laadi – kooskõla direktiivi 93/13 artikli 7 lõikega 1.
- 52 Selle kohta olgu meenutatud, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale peab liikmesriigi kohus omal algatusel hindama, kas direktiivi 93/13 kohaldamisalasse kuuluv lepingutingimus on ebaõiglane, ja sel moel tasandama tarbija ja müüja või teenuse osutaja vahelist ebavõrdsust, ning ta peab seda tegema kohe, kui tema käsutuses on selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud (kohtuotsus, 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 53 Euroopa Kohus on nimelt leidnud, et tagamaks selle direktiiviga taotletavat kaitset, saab ebavõrdselt olukorda tarbija ja müüja või teenuste osutaja vahel tasakaalustada ainult positiivse välise ja lepingupooltest sõltumatu sekkumisega selliseid kohtuvaidlusi menetleva siseriikliku kohtu poolt (vt selle kohta kohtuotsus, 27.2.2014, Pohotovost, C-470/12, EU:C:2014:101, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 54 Seega tuleb direktiivi 93/13 artikli 7 lõiget 1 tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis maksejõuetusmenetluses ei võimalda asja menetleval kohtul omal algatusel hinnata nimetatud menetluses esitatud nõuete aluseks olevate lepingutingimuste ebaõiglast laadi, isegi kui asjaomase kohtu käsutuses on selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud.
- 55 Esimese küsimuse punkti b kohta ilmneb eelotsusetaotluse esitanud kohtu sedastustest, et põhikohtuasjas käsitletav siseriiklik õigus ei võimalda vaidlustada kõiki nõudeid, mis tulenevad ebaõiglasi tingimusi sisaldada võivast krediidilepingust, vaid ainult selliseid nõudeid, mis on tagamata, ja seda üksnes nende nõuete aegumisest või lõppemisest tulenevatel põhjustel.

- 56 Nagu aga rõhutab eespool käesoleva kohtuotsuse punktis 46 viidatud kohtupraktika, tähendab õigus tõhusale õiguskaitsevahendile seda, et olenemata sellest, kas tegemist on tagatud või tagamata nõuetega, on tarbijal õigus vaidlustada siseriiklikus kohtus nõuded, mis tulenevad krediidilepingust, mille tingimused võidakse tunnistada ebaõiglasteks.
- 57 Kuigi eelotsusetaotlusest nähtub, et põhikohtuasjas käsitletavat siseriiklikud sätted annavad võlgnikule, kes kavatseb vaidlustada tagamata nõuet, õiguse tugineda ainult selle nõude aegumisele või lõppemisele, on oluline meenutada, et siseriikliku kohtu pädevuse piiramine ebaõiglaste tingimuste omal algatusel kohaldamata jätmise osas kahjustab direktiivi 93/13 artiklitega 6 ja 7 taotletava kaitse tõhusust (vt analoogia alusel kohtuotsus, 21.11.2002, Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, punkt 35).
- 58 Seega, kuna sellised siseriiklikud õigusnormid nagu põhikohtuasjas võimaldavad vaidlustada vaid teatavaid nõudeid, mis tulenevad tarbijalepingust, mille teatud tingimused võidakse tunnistada ebaõiglasteks, ja seda ainult nõuete aegumise või lõppemisega seotud väidete osas, siis ei vasta kõnealused õigusnormid direktiivi 93/13 artikli 7 lõikest 1 tulenevatele tingimustele.
- 59 Eespool toodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis esiteks maksejõuetusmenetluses ei võimalda asja menetleval kohtul omal algatusel hinnata nimetatud menetluses esitatud nõuete aluseks olevate lepingutingimuste ebaõiglast laadi, isegi kui asjaomase kohtu käsutuses on selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud, ning teiseks annavad sellele kohtule õiguse kontrollida üksnes tagamata nõudeid, ja seda ainult nõuete aegumise või lõppemisega seotud väidete osas.

Teine küsimus

- 60 Teise küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2008/48 artikli 10 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et see paneb siseriiklikule kohtule, kes lahendab nimetatud direktiivi tähenduses krediidilepingust tulenevaid nõudeid käsitlevat vaidlust, kohustuse kontrollida omal algatusel kõnealuses sättes ette nähtud teabe esitamise kohustuse täitmist ning teha järeldused, mis tulenevad siseriikliku õiguse alusel selle kohustuse rikkumisest.
- 61 Kõigepealt olgu toonitatud, et direktiivi 2008/48 artikli 10 lõikes 2 sätestatud teabe esitamise kohustuse eesmärk on aidata sarnaselt kõnealuse direktiivi artiklites 5 ja 8 kehtestatud kohustustele saavutada eesmärki, mis seisneb direktiivi põhjenduste 7 ja 9 kohaselt selles, et näha tarbijakrediidi valdkonnas mitmes põhiküsimuses ette täielik ja imperatiivne ühtlustamine, mida on vaja selleks, et tagada kõikidele liidu tarbijatele nende huvide võrdselt kõrgetasemeline kaitse ja aidata kaasa hästitoimiva siseturu tekkele tarbijakrediidi valdkonnas (vt analoogia alusel kohtuotsus, 18.12.2014, CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 62 Teise küsimuse punkti a kohta tuleb märkida, et Euroopa Kohus on juba korduvalt meenutanud siseriikliku kohtu kohustust omal algatusel kontrollida liidu tarbijaõiguse teatavate sätete võimalikku rikkumist (vt selle kohta seoses direktiiviga 93/13 kohtuotsus, 4.6.2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, punkt 32; seoses nõukogu 20. detsembri 1985. aasta direktiiviga 85/577/EMÜ tarbija kaitsmise kohta väljaspool äriruume sõlmitud lepingute korral (EÜT L 372, lk 31; ELT eriväljaanne 15/01, lk 262) kohtuotsus, 17.12.2009, Martín Martín, C-227/08, EU:C:2009:792, punkt 29; ning seoses Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. mai 1999. aasta direktiiviga 1999/44/EÜ tarbekaupade müügi ja nendega seotud garantiide teatavate aspektide kohta (EÜT L 171, lk 12; ELT eriväljaanne 15/04, lk 223) kohtuotsus, 3.10.2013, Duarte Hueros, C-32/12, EU:C:2013:637, punkt 39).
- 63 Nagu on sedastanud kohtujurist oma ettepaneku punktis 51 ja sellele järgnevates punktides, on selline nõue põhjendatud kaalutlusega, et kaitsesüsteem lähtub vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale eeldusest, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal

lābirāākimispositsioonil ja omab vähem teavet, mis viib selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuste osutaja eelnevalt koostatud tingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu (kohtuotsus, 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 64 Seoses sellega on lepingu sõlmimisele eelnev ja sellega kaasnev teave lepingu tingimuste ja lepingu sõlmimise tagajärgede kohta tarbijale ülimalt oluline. Selle teabe alusel otsustab tarbija, kas ta soovib ennast siduda müüja või teenuse osutaja poolt eelnevalt koostatud tingimustel (vt selle kohta kohtuotsus, 16.1.2014, Constructora Principado, C-226/12, EU:C:2014:10, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 65 Peale selle esineb arvestatav risk, et muu hulgas teadmatusel ei tugine tarbija õigusnormile, mille eesmärk on teda kaitsta (kohtuotsus, 4.6.2015, Faber, C-497/13, EU:C:2015:357, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 66 Sellest järeldub, et tarbija tegelikku kaitset ei ole võimalik saavutada, kui siseriiklik kohus ei pea omal algatusel kontrollima liidu tarbijaõiguse normidest tulenevate nõuete järgimist (vt analoogia alusel kohtuotsus, 4.10.2007, Rampion ja Godard, C-429/05, EU:C:2007:575, punktid 61 ja 65).
- 67 Nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 53, saab selle direktiiviga taotletava kaitse tagamiseks tasakaalustada ebavõrdset olukorda tarbija ja müüja või teenuste osutaja vahel ainult positiivse välise ja lepingupooltest sõltumatu sekkumisega selliseid kohtuvaidlusi menetleva siseriikliku kohtu poolt.
- 68 Asjaolu, et siseriiklik kohus hindab omal algatusel direktiivist 2008/48 tulenevate nõuete täitmist, kujutab endast ühtlasi sobivat vahendit, mille abil saavutada selle direktiivi artikli 10 lõikes 2 püstitatud eesmärk ning aidata kaasa kõnealuse direktiivi põhjendustes 31 ja 43 märgitud eesmärkide saavutamisele (vt analoogia alusel kohtumäärus, 16.11.2010, Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 69 Direktiivi 2008/48 artikli 23 kohaselt peavad selle direktiivi alusel vastu võetud siseriiklike õigusnormide rikkumise korral ette nähtud karistused olema hoiatavad. Kahtlemata on siseriikliku kohtu poolt kõnealusest direktiivist tulenevate nõuete järgimise omal algatusel kontrollimine sellist laadi.
- 70 Kuna asja menetlev kohus peab seega tagama direktiivi 2008/48 sätetega taotletava tarbijate kaitse kasuliku mõju, ei piirdu liidu õigusega talle asjaomases valdkonnas antud roll pelgalt võimalusega teha otsus nimetatud nõuetest kinnipidamise kohta, vaid see hõlmab ka kohustust kontrollida seda küsimust omal algatusel kohe, kui kõnealuse kohtu käsutuses on selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud (vt analoogia alusel kohtuotsus, 4.6.2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, punkt 32).
- 71 Lisaks, kui siseriiklik kohus on omal algatusel tuvastanud direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 rikkumise, siis peab ta ilma tarbija vastavat taotlust ootamata tegema kindlaks kõik siseriiklikust õigusest tulenevad sellise rikkumise tagajärjed, võttes arvesse võistlevuse põhimõtet (vt analoogia alusel kohtuotsused, 21.2.2013, Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, punkt 36, ja 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, punkt 42).
- 72 Selles kontekstis olgu ühtlasi meenutatud, et direktiivi 2008/48 artikli 23 kohaselt kehtestavad liikmesriigid eeskirjad karistuste kohta, mida kohaldatakse selle direktiivi alusel vastu võetud siseriiklike õigusnormide rikkumise korral, ning võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Lisaks hoiatavale laadile peavad karistused olema ka tõhusad ja proportsionaalsed.

- 73 Seoses sellega peab siseriiklik kohus alates teavitamiskohustuse rikkumise tuvastamisest tegema kindlaks kõik siseriiklikus õiguses ette nähtud tagajärjed, võttes arvesse, et kõik tema määratud karistused oleksid kooskõlas direktiivi 2008/48 artiklis 23 sätestatud nõuetega, nagu on neid tõlgendanud Euroopa Kohus muu hulgas kohtuotsuses LCL Le Crédit Lyonnais (C-565/12, EU:C:2014:190).
- 74 Võttes arvesse kõiki eeltoodud kaalutlusi, tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2008/48 artikli 10 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et see paneb siseriiklikule kohtule, kes lahendab nimetatud direktiivi tähenduses krediidilepingust tulenevaid nõudeid käsitlevat vaidlust, kohustuse omal algatusel kontrollida kõnealuses sättes ette nähtud teabe esitamise kohustuse täitmist ning teha järeldused, mis tulenevad siseriikliku õiguse alusel selle kohustuse rikkumisest, tingimusel et karistused vastavad nimetatud direktiivi artiklis 23 esitatud nõuetele.

Kolmas küsimus

- 75 Kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus pärast märkimist, et põhikohtuasi käsitleb kahte üksikisikut, sisuliselt selgitada, kas direktiivide 93/13 ja 2008/48 asjakohastel sätetel on vahetu õigusmõju.
- 76 Selle kohta olgu meenutatud, et vastavalt ELTL artikli 288 kolmandale lõigule on direktiiv saavutatava tulemuse seisukohalt siduv iga liikmesriigi suhtes, kellele see on adresseeritud, kuid jätab vormi ja meetodite valiku selle riigi ametiasutustele. Seega ei saa direktiiv ise tekitada eraõiguslikule isikule kohustusi ja sellele ei saa järelikult tema vastu tugineda (kohtuotsus, 24.1.2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika). Liikmesriigi kohustus võtta kõik vajalikud meetmed direktiivis ette nähtud tulemuse saavutamiseks on aga siiski siduv kohustus, mis on kehtestatud ELTL artikli 288 kolmanda lõiguga ja direktiivi enesega. See kohustus võtta kõik üld- ja üksikmeetmed on siduv liikmesriikide kõigi asutuste suhtes, sh kohtutele nende pädevuse piires (kohtuotsus, 24.6.2008, Commune de Mesquer, C-188/07, EU:C:2008:359, punkt 83 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 77 Käesoleval juhul kujutab kohustus omal algatusel kontrollida teatavate tingimuste ebaõiglast laadi ja kohustusliku teabe olemasolu krediidilepingus endast ühelt poolt menetlusnormi, mis ei sea kohustusi üksikisikule, vaid kohtutele (vt analoogia alusel kohtuotsused, 10.9.2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 67, ja 18.2.2016, Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 78 Teiselt poolt – nagu nähtub direktiivi 2008/48 artikli 23 sõnastusest – peavad liikmesriikide ametivõimud nimetatud direktiivi ülevõtmisel ja rakendamisel tagama, et kohaldataks tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi.
- 79 Lisaks on oluline meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt peab siseriiklik kohus siseriikliku õiguse kohaldamisel tõlgendama seda võimalikult suures ulatuses direktiivi 2008/48 sõnastust ja eesmärki arvestades, et saavutada direktiiviga sätestatud eesmärk ning seeläbi täita ELTL artikli 288 kolmanda lõigu nõudeid. Selline siseriikliku õiguse kooskõlalise tõlgendamise kohustus on EL toimimise lepinguga loodud süsteemile omane, kuna see võimaldab siseriiklikel kohtutel oma pädevuse piires kohtuvaidluste lahendamisel tagada liidu õiguse täieliku toime (vt analoogia alusel kohtuotsus, 24.1.2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 80 Seetõttu ei ole vaja kolmandale küsimusele vastata.

Neljas küsimus

- 81 Neljanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kuidas tuleb tõlgendada direktiivi 2008/48 artikli 3 punktis 1 ja artikli 10 lõikes 2 sisalduvat mõistet „krediidi kogusumma“ ning sama direktiivi I lisa I punktis sisalduvat mõistet „kasutusele võetud krediidi suurus“.
- 82 Asjaomane kohus märgib, et põhikohtuasjas käsitletavas lepingus, milles krediidiandja kohustus andma Radlangeridele laenu, oli sätestatud, et alates laenu kättesaadavaks tegemisest arvatakse selle krediidi kogusummast maha krediidi andmise tasu, esimene kuumakse ja vajaduse korral ka järgmised kuumaksed. Samuti tekib küsimus eelkõige selle kohta, kas kasutusele võetud krediidi suuruse hulka direktiivi 2008/48 I lisa I punkti tähenduses võib aastamäära arvutamisel kuuluda sama laenu osa, mida ei antud asjaomaste isikute käsutusse.
- 83 Siinkohal tuleb meenutada, et krediidi kogusumma direktiivi 2008/48 tähenduses on selle direktiivi artikli 3 punktis 1 määratletud kui krediidilepingu alusel kättesaadava krediidi ülemmäär või kogusumma.
- 84 Peale selle tähistab kõnealuse direktiivi artikli 3 punkti g kohaselt krediidi kogukulu tarbijale kõiki kulusid, mida tarbija on kohustatud seoses krediidilepinguga maksma ja mis on krediidiandjale teada. Lõpetuseks tähendab aastamäär selle direktiivi artikli 3 punkti i kohaselt krediidi kogukulu tarbijale, mis on väljendatud aastase protsendimäärana krediidi kogusummast ja sisaldab kohaldataval juhul kulusid, millele on osutatud selle direktiivi artikli 19 lõikes 2.
- 85 Kuna mõiste „tarbija poolt makstav kogusumma“ on direktiivi 2008/48 artikli 3 punktis h määratletud kui „krediidi kogusumma ja krediidi kogukulu summa tarbija jaoks“, tuleneb sellest, et mõisted „krediidi kogusumma“ ja „krediidi kogukulu summa tarbija jaoks“ on teineteist välistavad ning järelikult ei saa krediidi kogusummasse kuuluda summad, mis on hõlmatud krediidi kogukulu summaga tarbija jaoks.
- 86 Niisiis ei saa krediidi kogusummasse direktiivi 2008/48 artikli 3 punkti 1 ja artikli 10 lõike 2 tähenduses kuuluda ükski neist summadest, mis on mõeldud asjaomase laenu alusel kokku lepitud kohustuste täitmiseks, nagu näiteks haldustasud, intress, komisjonitasud või mis tahes muud tasud, mida tarbija peab maksma.
- 87 Tuleb rõhutada, et kui krediidi kogukulu summad tarbija jaoks lisatakse ebaseaduslikult krediidi kogusummasse, siis toob see endaga tingimata kaasa aastamäära madalamaks hindamise, sest selle arvutamine sõltub krediidi kogusummast.
- 88 Direktiivi 2008/48 artikli 19 lõikes 1 on nimelt täpsustatud, et aastamäär, mis võrdub krediidiandja ja tarbija vahel kokku lepitud kohustuste ajaldatud väärtusega ühe aasta kohta, arvutatakse I lisa I osas sätestatud matemaatilise valemi abil. Samas on direktiivis märgitud, et aastamäära leidmiseks kasutatava baasvõrrandi ühel pool on aasta lõikes kasutusse võetud krediidi ajaldatud kogusumma ning teisel pool tagasimakse ja tasude ajaldatud kogusumma. Seega vastab kasutuselevõetud krediidi suurus direktiivi 2008/48 I lisa I osa tähenduses krediidi kogusummale kõnealuse direktiivi artikli 3 punkti 1 tähenduses.
- 89 Käesoleval juhul peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas üks või mitu käesoleva kohtuotsuse punktides 27 ja 28 mainitud summadest on ebaseaduslikult lisatud krediidi kogusummasse direktiivi 2008/48 artikli 3 punkti 1 tähenduses, sest see asjaolu võib mõjutada aastamäära arvutamist ning seega ka selle teabe täpsust, mida krediidiandja peab direktiivi artikli 10 lõike 2 alusel põhikohtuasjas käsitletavas lepingus esitama.

- 90 Nagu aga osutavad sisuliselt direktiivi 2008/48 põhjendused 31 ja 43, on tarbija teavitamine tarbijakrediidi üldkuludest – mis on esitatud ühtse matemaatilise valemi alusel arvutatud määrana – olulise tähtsusega. Esiteks aitab see teave kaasa turu läbipaistvusele, kuna võimaldab tarbijal võrrelda krediidipakkumisi. Teiseks võimaldab see tarbijal hinnata oma vastutuse ulatust (vt selle kohta kohtuotsus, 4.3.2004, Cofinoga, C-264/02, EU:C:2004:127, punkt 26, ja kohtumäärus, 16.11.2010, Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, punkt 70).
- 91 Eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb neljandale küsimusele vastata, et direktiivi 2008/48 artikli 3 punkti 1 ja artikli 10 lõiget 2 ning selle direktiivi I lisa I punkti tuleb tõlgendada nii, et krediidi kogusumma ja kasutusele võetud krediidi suurus tähistavad üheskoos summasid, mis on antud tarbija käsutusse; see välistab summad, mis on krediidiandja poolt määratud asjaomase krediidiga seotud kulude tasumiseks ja mida ei ole sellele tarbijale tegelikult välja makstud.

Viies ja kuues küsimus

- 92 Viienda ja kuuenda küsimusega, mida tuleb käsitleda koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 93/13 sätteid tuleb tõlgendada nii, et oma kohustusi mitte täitvalt tarbijalt nõutava hüvitussumma ülemäärase suuruse hindamisel selle direktiivi lisa punkti 1 alapunkti e tähenduses tuleb hinnata kõigi selles lepingus sisalduvate asjakohaste klauslite kumulatiivset mõju, olenemata sellest, kas võlausaldaja nõuab tegelikult nende kõigi täielikku täitmist, ning kas selliste klauslite puhul, mille ebaõiglane laad on tuvastatud, võivad siseriiklikud kohtud jätta kohaldamata kõik need klauslid või ainult mõned neist.
- 93 Nendele küsimustele vastamiseks tuleb kõigepealt meenutada, et lisa, millele viitab direktiivi 93/13 artikli 3 lõige 3, sisaldab soovituslikku ja mittetäielikku loetelu tingimustest, mida võib pidada ebaõiglasteks; selliste tingimuste hulka kuuluvad kõnealuse lisa punkti 1 alapunkti e kohaselt tingimused, mille eesmärk või tagajärg on „ülemäära suure hüvitussumma nõudmine tarbijalt, kes ei täida oma kohustust“.
- 94 Seoses lepingutingimuse võimaliku ebaõiglase laadi hindamisega on direktiivi 93/13 artikli 4 lõikes 1 ette nähtud, et arvesse võetakse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laadi ning viidatakse lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele, millest lepingu sõlmimine sõltub (vt selle kohta kohtumäärus, 16.11.2010, Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, punkt 59, ja kohtuotsus, 9.7.2015, Bucura, C-348/14, EU:C:2015:447, punkt 48).
- 95 Nagu on märkinud kohtujurist oma ettepaneku punktis 74, on seega vaja hinnata müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingu kõigi klauslite kumuleeruvat mõju. Selline hindamine on põhjendatud seetõttu, et klauslid on kohaldatavad kogumis, ja seda sõltumata asjaolust, kas võlausaldaja nõuab tegelikult nende täielikku täitmist (vt analoogia alusel kohtuotsus, 10.9.2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 42).
- 96 Teiseks tuleb rõhutada, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 esimese lauseosa kohaselt sätestavad liikmesriigid, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on tarbijaga sõlminud, ei ole siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel tarbijale siduvad. Samas on selle direktiivi artikli 6 lõike 1 teises lauseosas täpsustatud, et leping „jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta“.
- 97 Euroopa Kohus on meenutanud, et siseriiklikud kohtud peavad jätma ebaõiglase lepingutingimuse kohaldamata üksnes selleks, et sellel ei oleks tarbijale siduvat toimet, ilma et neil oleks õigust muuta selle tingimuse sisu. Leping peab põhimõtteliselt kehtima jääma ilma ühegi muudatuseta, välja arvatud see, mis tuleneb ebaõiglaste tingimuste kõrvaldamisest, kui siseriiklike õigusnormide kohaselt on

lepingu selline püsijäämine õiguslikult võimalik (kohtuotsus, 21.1.2015, Unicaja Banco ja Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2015:21, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 98 Seda tõlgendust kinnitavad lisaks ka direktiivi 93/13 eesmärk ja üldine ülesehitus. Arvestades tarbijate kaitse aluseks oleva avaliku huvi laadi ja tähtsust, kohustab direktiiv – nagu ilmneb selle artikli 7 lõikest 1 – liikmesriike sätestama piisavad ja tõhusad vahendid, „et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad“. Kui siseriiklik kohus võiks muuta sellistes lepingutes sisalduvate ebaõiglaste tingimuste sisu, võib see kahjustada direktiivi artikli 7 pikaajalist eesmärki, kuna see nõrgendaks hoiatavat mõju, mida avaldatakse müüjatele või teenuste osutajatele pelgalt sellega, et tarbija suhtes ei kohaldata ebaõiglasi tingimusi (kohtuotsus, 30.5.2013, Asbeek Brusse ja de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 99 Seega tuleb olukorras, kus siseriiklik kohus jõuab järeldusele, et tingimus on direktiivi 93/13 tähenduses ebaõiglane, nimetatud kohtul välja selgitada kõik tagajärjed, mis siseriikliku õiguse kohaselt sellest tulenevad, tagamaks, et kõnesolev tingimus ei ole tarbijale siduv (vt selle kohta kohtumäärus, 16.11.2010, Pohotovost', C-76/10, EU:C:2010:685, punkt 62 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 100 Nagu on sisuliselt selgitanud kohtujurist oma ettepaneku punktis 75, järeldub sellest, et siseriiklik kohus, kes on tuvastanud, et mitu müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingu tingimust on ebaõiglased direktiivi 93/13 tähenduses, peab jätma kohaldamata kõik ebaõiglased tingimused, mitte pelgalt mõne nende hulga.
- 101 Võttes arvesse eeltoodut, tuleb viiendale ja kuuendale küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 sätteid tuleb tõlgendada nii, et oma kohustusi mitte täitvalt tarbijalt nõutava hüvitussumma ülemäärase suuruse hindamisel selle direktiivi lisa punkti 1 alapunkti e tähenduses tuleb hinnata kõigi selles lepingus sisalduvate asjakohaste klauslite kumulatiivset mõju, olenemata sellest, kas võlausaldaja nõuab tegelikult nende kõigi täielikku täitmist, ning vajaduse korral tuleb siseriiklikul kohtul vastavalt nimetatud direktiivi artikli 6 lõikele 1 välja selgitada kõik tagajärjed, mis tulenevad mõnede tingimuste ebaõiglase laadi tuvastamisest, jättes kohaldamata kõik ebaõiglaseks tunnistatud tingimused, tagamaks, et need ei ole tarbijale siduvad.

Kohtukulud

- 102 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

1. Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis esiteks maksejõuetusmenetluses ei võimalda asja menetleval kohtul omal algatusel hinnata nimetatud menetluses esitatud nõuete aluseks olevate lepingutingimuste ebaõiglase laadi, isegi kui asjaomase kohtu käsutuses on selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud, ning teiseks annavad sellele kohtule õiguse kontrollida üksnes tagamata nõudeid, ja seda ainult nõuete aegumise või lõppemisega seotud väidete osas.
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ, artikli 10 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et see paneb siseriiklikule kohtule, kes lahendab nimetatud direktiivi tähenduses krediidilepingust tulenevaid nõudeid käsitlevat vaidlust,

kohustuse omal algatusel kontrollida kõnealuses sättes ette nähtud teabe esitamise kohustuse täitmist ning teha järeldused, mis tulenevad siseriikliku õiguse alusel selle kohustuse rikkumisest, tingimusel et karistused vastavad nimetatud direktiivi artiklis 23 esitatud nõuetele.

3. Direktiivi 2008/48 artikli 3 punkti 1 ja artikli 10 lõiget 2 ning selle direktiivi I lisa I punkti tuleb tõlgendada nii, et krediidi kogusumma ja kasutusele võetud krediidi suurus tähistavad üheskoos summasid, mis on antud tarbija käsutusse; see välistab summad, mis on krediidiandja poolt määratud asjaomase krediidiga seotud kulude tasumiseks ja mida ei ole sellele tarbijale tegelikult välja makstud.
4. Direktiivi 93/13 sätteid tuleb tõlgendada nii, et oma kohustusi mitte täitvalt tarbijalt nõutava hüvitussumma ülemäärase suuruse hindamisel selle direktiivi lisa punkti 1 alapunkti e tähenduses tuleb hinnata kõigi selles lepingus sisalduvate asjakohaste klauslite kumulatiivset mõju, olenemata sellest, kas võlausaldaja nõuab tegelikult nende kõigi täielikku täitmist, ning vajaduse korral tuleb siseriiklikul kohtul vastavalt nimetatud direktiivi artikli 6 lõikele 1 välja selgitada kõik tagajärjed, mis tulenevad mõnede tingimuste ebaõiglase laadi tuvastamisest, jättes kohaldamata kõik ebaõiglaseks tunnistatud tingimused, tagamaks, et need ei ole tarbijale siduvad.

Allkirjad